

gium esse veram legem. — Circa tertium de privilegiis, multi propter illam rationem negant privilegium esse veram legem, sed aut secundum quid tantum, ut sentit Glossa in d. cap. *Privilegium*, aut nullo modo, ut sentit Castro, lib. 1 de Lege pœnali, cap. 1. Ego vero existimo, si privilegium cum proportione sumatur, non minus posse inter leges computari quam permissionem. Quæ est aperta sententia D. Isidori, § Etymol., cap. 19, ut videbimus cap. sequenti. Dico autem *cum proportione*, quia si sermo sit de privilegio temporali, vel concesso uni personæ, ut cum ejus vita finiatur, illud deficit a ratione legis, non præcise ex eo quod privilegium est, sed quia non est quid stabile aut firmum, quod diximus esse de ratione legis: at privilegium perpetuum concessum aut communitati alicui aut familiæ ut in ea semper duret, propriam rationem legis habet.

9. *De duplici privilegio, et qua ratione utrumque veram rationem legis contineat.* — Oportet tamen duplicia distinguere privilegia; quædam sunt concessa intuitu alicujus boni communis, quibus privatæ personæ renunciare non possunt juxta, cap. *Si diligenti* de Foro competenti, et l. *Jus publicum*, ff. de Pactis, ut est privilegium fori, verbi gratia, respectu clericum, cui ipse renunciare non potest, quia non intuitu personæ suæ, sed dignitatis clericali concessum est. Et hoc privilegium propriissime est lex, non solum respectu aliorum quibus præcipitur ut tale privilegium clerico observent, sed etiam respectu ipsius clericum, cui præcipitur ut illo utatur. In illa enim dispositione superioris invenitur perfecta vis obligandi: nihil ergo illi deest ad rationem legis. Alia sunt privilegia concessa intuitu privati commodi ipsarum personarum, de quibus est sermo in dicto capite *Cum accessissent* de Probat., et in regula *Quod ob gratiam* de Regulis jur., in 6, ubi Glossa et alii, Sylvester verbo *Privilegium*. Hoc ergo privilegium, si comparetur ad ipsum cui conceditur, sine dubio non habet rationem legis, ut probat ratio facta, quia non est præceptum illi impositum, neque obligat illum, cum possit ei renunciare. At vero respectu aliorum qui tale privilegium observaturi sunt, veram habet rationem legis: continet enim præceptum perpetuum obligans ad talem immunitatem servandam; alioqui valde inefficax esset tale privilegium: ergo sicut de promissione diximus, vel etiam de lege punitiva, quatenus obligat judicem ut tale justum nocumentum inferat, ita in præsentem dicendum est.

10. *Consilium rationem legis non habere ratio a priori ostendit.* — Circa quartum de consilio, Glossa, in dicta lege *Legis virtus*, propter illud censuit etiam consilium pertinere ad virtutem legis. Illam tamen communiter reprobant Bartholomæus et cæteri. Soto lib. 1 de Justit., quæstion. 2, art. 2, eam irridet, quoniam consilium potius condistinguitur a præcepto, et consequenter a lege, quod sentit etiam D. Thomas, dict. quæstion. 92, art. 2, ad 2, et quæst. 17 de Verit., art. 3, ad 2, et hæc sententia in rigore et proprietate vera est, ut supra etiam dixi: et ratio D. Thomæ est optima, quia consilium non requirit potestatem superioris, sed a privato etiam dari potest; ergo per se non requirit auctoritatem legis.

11. *Objectio. — Solutio.* — Objici vero potest, quia idem D. Thomas 1. 2, q. 108, art. 4, consilia evangelica ponit inter partes legis gratiæ. Respondetur primo, nomine legis interdum comprehendi totam dispositionem, seu providentiam legislatoris circa gubernationem subditorum, et sic ad illum pertinet non tantum præcepta dare, sed etiam consilia de iis quæ meliora sunt; quod observavit Christus Dominus in lege Evangelica, et in jure etiam humano, præsertim canonico, sæpe observatur, ut patet in cap. *Commissum* de Sponsalibus, ibi: *Tutius est*. Et multa sunt similia jura, ad quæ intelligenda est hoc sæpe necessarium. In hoc ergo sensu non male dixit illa Glossa legem non tantum præcipere, sed etiam consulere, quamvis re vera id non faciat formaliter, ut lex, sed concomitanter. Adde præterea, quando lex consulit unum effectum, sequi alium, nimirum, ut illud opus quod consulitur jure prohiberi non possit, nec tanquam malum refutari, et quoad hoc dici potest illa lex retinere vim legis, et obligare. Et hoc modo cum majori proprietate dicuntur consilia evangelica pertinere ad legem gratiæ tanquam approbata et stabilita per illam. Et hac ratione pro consiliis evangelicis damnamus hæreticos, qui paupertatem aut continentiam reprehendunt tanquam naturæ contrariam. Ita ergo nulla lex est, vel dispositio superioris quæ participet rationem legis, nisi in quantum obligationem inducit.

12. *Secunda assertio. — Obligationem esse adæquatam effectum legis.* — Dico secundo: Si obligatio proprie et cum proportione sumatur, semper oritur ex aliquo jure et lege, atque ita in hoc sensu dici potest hic effectus adæquatus legis. Declaratur breviter: nam imprimis necesse est loqui de obligatione communitati

imposita, quia si imponatur privatæ personæ, non erit ex lege, et idem est si imponatur ad breve tempus, quia tunc etiam deficit conditio requisita ad legem. Quamvis illæ etiam obligationes, quatenus habent aliquam convenientiam cum obligatione legis in hoc quod ab alio habente potestatem imponuntur: consequenter etiam conveniunt cum lege in hoc quod ex imperio seu præcepto aliquo proveniunt, maxime quando necessitatem in conscientia imponunt: imo etiam tunc ab aliqua lege totam vim obligandi accipiunt. Atque ita sensus assertionis est, omnem hujusmodi obligationem ex lege oriri aliquo modo. Probatur autem primo a contrario ex Augustino, 22 contra Faust., cap. 27, definiente peccatum esse dictum vel factum contra legem: nam aperte supponit omnem obligationem ad aliquid vitandum vel faciendum oriri ex lege: nam quoties aliquis agendo contra obligationem propriam in conscientia peccat, agit contra legem: ergo talis obligatio erat ex lege.

13. Deinde probatur eisdem exemplis quæ in contrarium afferebantur, scilicet, voto, promissione, aut quocumque pacto: nam ex his omnibus non oritur obligatio, nisi ex virtute legis. In illis enim omnibus distinguere oportet fundamentum, seu proximam materiam obligationis a propria ratione et causa ejus: nam fundamentum consistit in aliqua actione humana: illa vero supposita, jus est quod obligat: sic in voto (et idem est cum proportionem de reliquis), proximum fundamentum obligationis est voluntaria promissio: quod autem proprie obligat ad illam implendam, est jus illud naturale ac divinum: *Si quid vovisti Domino, ne moreris reddere*. Et ita etiam juristæ dicunt omnem obligationem quæ ex contractibus oritur esse naturalem, vel civilem, quia ex jure naturali, seu gentium, aut civili oritur, ut sumitur ex textu cum Glossa in l. *Cum amplius*, ff. de Regul. jur., et l. *Ex hoc*, ff. de Justit. et jur., et ita satisfactum est secundæ parti rationis dubitandi in principio positæ.

CAPUT XV.

AN RECTE NUMERENTUR QUATUOR EFFECTUS LEGIS, PRÆCIPERE, PROHIBERE, PERMITTERE ET PUNIRE, ET QUOMODO AB ILLA FIANT.

1. Ratio dubitandi esse potest, quia obligatio de qua dictum est capite præcedenti, videtur esse adæquatus, id est, unicus et totalis

effectus legis; ergo supervacanea est hæc enumeratio. Antecedens probatur primo; quia essentialis ratio consistit in imperio: ex imperio autem, ut sic, non sequitur, nisi obligatio: reliqua enim sunt per accidens; ergo. Secundo declaratur discurrendo per illa membra: nam præcipere et prohibere formaliter idem sunt, solumque materialiter distinguuntur, et ideo superfluum est illa ut distincta ponere. Assumptum patet quia prohibitio etiam est quoddam imperium et præceptum: nam prohibere nihil aliud est quam præcipere ut aliquid non fiat, sicut e contrario præceptum est quædam prohibitio: nam qui præcipit audire Missam vetat ne omittat: et ideo Isidorus, lib. 2 Etym., art. 10, et l. 3, can. 19, solam prohibitionem ponit, et omittit præceptum, fortasse quia præceptum per se non dat bonitatem actui, sed necessitatem, quæ necessitas bene explicatur per negationem omittendi, quam significat prohibitio respectu talis materiæ. Permissio autem ut sic non est effectus imperii, sed potius per carentiam imperii fit. Nec denique punitio est effectus legis, sed esse poterit iudicis, vel legislatoris.

2. In contrarium autem est, imprimis auctoritas Isidori, qui saltem tres effectus distinxit, et quartum, qui est præcipere, ut clarum supposuisse videtur ex ipso nomine, et ratione legis. Apud Gratianum autem in cap. *Omnis*, dist. 3, ad textum Isidori adduntur hæc verba: *Divina autem præcipit, ut diligas Dominum Deum tuum*. Quæ verba non sunt in Isidoro, et illa particula *divina* inepte addita est, quia non sola divina lex præcipit, sed etiam alia. Et ideo in Decreto Gregoriano notatur, in multis codicibus non haberi, et sine dubio expungenda est, et legendum *aut præcipit*, ut sit quædam additio ad numerationem Isidori. Expresse vero illam particulam habet Modestinus in l. 7 de Legibus, dicens: *Legis virtus hæc est, imperare, vetare, permittere, punire*. Atque ita hanc participationem defendit etiam D. Thomas, q. 92, a. 2. Eamque ratione declarat, quia actus humani, aut boni sunt, aut mali, aut indifferentes: illis ergo tres effectus legis respondent, qui sunt præcipere bonos, prohibere malos, permittere indifferentes, quibus additur quartus puniendi, tanquam necessarius ad efficaciam legis. De quo discursu plura statim dicemus. Hæc ergo numeratio tanquam doctrinalis, et satis apta ad explicandos effectus per se convenientes legi acceptanda est, et explicanda. Ad illius vero meliorem intelligentiam declarabimus

singula membra, et eorum distinctionem, et modum quo per legem fiunt, quod facile fiet per difficultates propositas discurrendo.

3. *Approbatatur divisio in quatuor effectus legis.*—Prima et præcipua erat: quia obligatio est adæquatus et unicus effectus præcepti, in qua possumus priorem partem admittere, et negare posteriorem: quidquid enim lex operatur media obligatione, operari videtur, ut probat ratio facta de efficacia præcepti, et hoc modo dici potest ille effectus adæquatus: non tamen unicus, quia mediante obligatione operatur alios, ut ex sequentibus patebit discurrendo per omnes effectus legis.

4. *Quæ distinctio sit inter præceptum et prohibitionem.*—*Divisio legis in affirmativam et negativam: differentia inter utramque.*—Secunda erat de distinctione præcepti et prohibitionis, quæ parvi momenti est. Fatemur etiam imprimis utrumque ex illis effectibus comprehendi sub obligatione legis, diverso tamen modo inducere obligationem, et hoc satis esse ut illa duo priora membra distinguantur. Imo ad hoc distinguuntur, ut declaratur legem non solum posse obligare ad agendum, sed etiam ad non agendum. Per quod etiam traditur vulgaris divisio legis in affirmativam et negativam, quæ licet fortasse non sit essentialis, sed quasi materialis, nihilominus non est superflua, sed necessaria ad duas illas partes justitiæ explicandas, quas David etiam distinxit Ps. 36 dicens: *Declina a malo, et fac bonum.* Deservitque ad declarandum tum diversos modos obligandi legis, tum etiam diversos modos peccandi contra legem. Nam lex affirmativa dicitur obligare semper, non tamen pro semper, quia ex quo lata est incipit obligare, et semper obligat quamdiu durat, quia obligatio est quasi naturalis effectus ejus, non tamen pro semper, quia non obligat pro singulis momentis aut temporibus, sed solum pro certo tempore, pro quo imponit operandi onus. Lex autem negativa obligat semper et pro semper, quia et ejus obligatio cum illa semper durat, et propter negationem quam includit, pro omni tempore, et qualibet parte prohibitionis suæ obligat, quia negatio omnia destruit, et quia abstinere a malo semper et pro semper necessarium est. Ex hac etiam divisione oritur divisio peccatorum in peccatum commissionis et omissionis: nam peccatum commissionis contrarium est legi negativæ: omissio vero affirmativæ, ut ex materia de peccatis suppono. Atque ita tandem constat nomen præcepti seu imperii æquivocum esse:

interdum enim significat quasi genus commune ad negativum et affirmativum præceptum, quo modo diximus in definitione legis *esse præceptum commune*, etc.; aliquando vero specialiter sumitur pro affirmativo præcepto, et sic distinguitur a prohibitionem, et ita ponuntur illa duo tanquam distincti legis effectus.

5. Tertia difficultas erat de permissione, quam D. Thomas ita declarat, ut videatur illam ponere in sola negatione præcepti et prohibitionis: illa enim permitti dicuntur quæ nec præcipiuntur nec prohibentur. Additque materiam permissionis esse actus, vel indifferentes, vel parum bonos et parum malos. Utrumque autem dictam difficultatem habet. Primum quidem, quia (ut objiciebam) illa negatio non est effectus legis, sed potius est effectus negationis utriusque legis tam præcipientis, quam prohibentis, quia sicut affirmatio est causa affirmationis, ita negatio est causa negationis: permissio autem illo modo declarata negatio tantum est; ergo non est effectus legis, sed negationis legis. Et confirmatur argumento facto in præcedenti capite, quia permissio illo modo non inducit obligationem, nec est effectus ejus; ergo non potest esse effectus legis.

6. Secundum etiam de materia difficile est, primo ex parte actuum malorum, quia licet sint parum mali, non permittuntur lege æterna et naturali, ut docuit Augustinus, lib. 4 de libero Arbitrio, cap. 5 et 6. Si vero sit sermo de lege positiva, etiam graviter mali interdum permittuntur, ut sunt fornicatio, homicidium, adulteria, aliqua pacta injusta et similia. Secundo, ex parte bonorum actuum, quia si permissio in sola negatione consistit, aliqui boni actus nec præcipiuntur, nec prohibentur, quia sunt optimi, et ex melioribus bonis, ut virginitas et similes actus, qui sub consilium cadunt, et sic Glossa, in d. cap. *Legis virtus*, dixit consilium esse posse effectum legis, et sub permissione comprehendi. Quod si quis refugiat concedere tales actus esse permittos, sequitur et non recte poni permissionem in illa sola negatione, et divisionem actuum datam a D. Thoma esse insufficientem.

7. *Dupleæ genus permissionis, juris scilicet et facti.*—Ad explicandum ergo hunc effectum adverto primo permissionem interdum esse solius facti, interdum juris; prior nullo modo ponitur effectus legis, posterior autem esse potest, quia lex ad jus pertinet, seu jus constituit. Utrumque in Deo explicatur optime: nam si factum attendamus, Deus multa peccata permittit, quia cum posset impedire

ne fiant, de facto non impedit nec vult impedire, sed potius directe vult illa permittere, id est, sinere ut fiant. Attendendo autem ad jus, Deus nullum peccatum permittit, quia nullum non prohibet, neque ullum impunitum relinquit, quomodo dixit Augustinus, supra, legem æternam nullum peccatum permittere. Igitur permissio facti non includit negationem prohibitionis, sed meram negationem impedimenti, seu operis, quo possit efficaciter impediri effectus permissus; permissio autem juris, de qua in præsentibus est sermo, includit negationem prohibitionis et præcepti, ut D. Thomas dixit. Secundo, hæc permissio juris considerari potest, vel ut consistit in mera negatione præcepti, et prohibitionis, vel quatenus in aliquo positivo præcepto fundatur, quia nimirum per legem aliquam positivam talis permissio decreta est et stabilita. Sicut enim in Deo quoad permissionem facti, aliud est permittere, aliud est velle permittere, ita in ordine ad jus, aliud est permittere pure negative, aliud per legem positivam de permissione statuere.

8. *Permissionem negativam non esse proprium effectum legis asseritur.*—Dico ergo permissionem mere negativam quæ resultat ex sola negatione utriusque præcepti affirmativi et negativi, non esse proprium effectum legis; ut vero per aliquam positivam legem decernitur, sic esse specialem effectum legis. Prior pars videtur probari sufficienter ratione facta, quia ad illum modum permissionis non est necessarium ferre legem aliquam, satis enim est non ferre legem prohibentem. Item permissio illa non est ex potestate legislativa: nam interdum actus talis est, ut nec prohiberi possit, nec præcipi: ergo negationes illæ tunc non sunt effectus talis potestatis, quia non sunt (ut sic dicam) ex voluntate etiam indirecta legislatoris, sed ex se tales sunt: ergo nec permissio illa est effectus potestatis legislativæ: ergo neque legis. Denique illa negatio nullam proprie habet causam, sed ex se talis actus permissus est, dum non prohibetur. Sicut non proprie dicitur Deus esse causa negationis essendi, quæ intelligitur in re possibili nunquam futura: sed ex se habet quod sit nihil, quia illa nihil est, nisi creetur: quod autem sit nihil non habet a Deo, sed ex se: sic ergo actus ex hoc præcise quod non prohibetur, nec præcipitur per legem, non habet a lege, quod sit permissus, sed id habet ex se: ut ergo sit proprie permissus per legem, oportet ut ipsa permissio stabiliatur, et firmetur aliquo decreto et voluntate legislatoris: et tunc recte

dicitur actus permissus positive, et similiter permissio illa habet specialem modum, ratione cujus dicatur effectus legis. Et ita etiam manet secunda pars assertionis declarata et confirmata, quia ita profecto intellexit Isidorus ut statim ostendam.

9. *Permissio simpliciter dicta regulariter solum versatur circa malos actus.*—*Permissio etiam aliquando versatur circa actus bonos et indifferentes.*—Ut autem magis constet de qua permissione sit sermo, oportet ultimo notare permissionem simpliciter dictam attribui solere malis actibus, et de illis maxime ac regulariter intelligi, præsertim quando Deo tribuitur: dicitur enim Deus permittere peccata; reliquos vero actus non tantum permittere, sed etiam velle, aut ordinare. Nihilominus tamen aliquando accipitur etiam in bonam partem. Sic enim dixit Paulus, 1 Cor. 7: *Hoc autem dico secundum indulgentiam, non secundum imperium*, id est, permittendo, non præcipiendo; loquebatur autem de actu matrimonii, qui malus non est: unde a fortiori dicit permissio de actibus indifferentibus. Utroque ergo modo, scilicet in bonam et malam actionem potest permissio esse effectus legis: imo Isidorus aperte locutus est de permissione rei bonæ: nam adhibet exemplum hujus permissionis, dicens: *Omnis lex aut permitti aliquid, ut quod vir fortis petat præmium*: nam illud verbum *petat* ibi non dicit imperium, sed permissionem: constat autem illam permissionem esse rei bonæ. Sic etiam Glossa, in capite *Qui partem*, 55 d., ubi, in textu de his qui partem digiti, vel aliam similem particulam corporis, non voluntate, sed casu amiserunt, dicitur *Hos canones præcipiunt clericos fieri*; Glossa recte exponit, id est, *permittunt*, quia illud non est imperium, licet de re bona sit.

10. Sic etiam in cap. *Hac ratione* 31, q. 1, dicitur Apostolos præcepisse secundas nuptias, id est, permisisse; verum est illa verba esse Auctoris imp. in Matth., Homil. 22, qui non bene sensit de secundis nuptiis, et ideo permissionem ibi accipit in malam partem: unde de hujusmodi permissione subjungit: *Aliud est præcipere, aliud permittere: quod enim præcipimus, semper placet; quod autem permittimus, nolentes permittimus, quia malam voluntatem hominum in totum prohibere non possumus.* Quæ doctrina vera est de permissione mali, et statim nobis deservit: tamen male applicatur ad illud exemplum de secundis nuptiis post mortem prioris conjugis: nam illæ bonæ sunt, et non præcipiuntur proprie,

quia nemo ad illas obligatur, et ita recte ibi præceptum pro permissione boni interpretamur. Sæpius vero dicuntur leges permittere aliqua mala, sicut leges civiles permittunt meretrices, et maritum occidere uxorem inventam in actuali adulterio, et contrahentes se decipere infra dimidiam, etc. Sic etiam multi intelligunt verbum Christi Matth. 19: *Ad duritiam cordis vestri permisit vobis Moyses dimittere uxores vestras*, ut supra Imperfect. exponit, et Ambrosius, lib. 8, in Luc, cap 16, et Hieronymus, Matth. 5 et 19, et quam plures Scholastici. Alii vero intelligunt de dispensativa permissione per quam actus redditur non malus, licet non præceptus, quod est probabile; non pertinet tamen ad hunc locum id discutere: satis enim est quod in illo etiam sensu permissio dici potest effectus legis.

11. Omnibus autem his modis hic effectus non est pure negativus, sed aliquid positivum circa negationem operatur, diverso tamen modo. Nam quando permissio dicitur de actu alias bono, non solum non prohibet illum: sed etiam cum sit bonus, dat positivam facultatem, seu licentiam, vel jus aliquod ad illum. Idem contingit in exemplo posito ab Isidoro: cum enim lex dicit: *Vir fortis petat præmium*, non solum negative permittit, sed dat illi speciale jus ad postulandum tale præmium, et ad laborandum in spe illius, in virtute virtualis promissionis ejusdem legis. Atque hoc modo lex concedens favorem, quando non præcipit illum acceptare, sed liberum relinquit illi renunciare, permissiva dicitur juxta modum loquendi Isidori: quamvis non tantum negative disponat, sed aliquid positive concedat. Quando vero lex permittit malum, in quo vel dispensare non potest, vel non dispensat, licet non tribuat jus (ut sic dicam), tribuit saltem impunitatem apud homines, quæ continet morale jus non parvi momenti. Interdum etiam (si sit lex civilis) concedit vel negat actionem in judiciali foro, qui etiam est moralis effectus satis distinctus a sola negatione prohibitionis. Denique si permissio sit simul dispensativa, esto non sit præceptiva, concedit non solum impunitatem apud homines, sed etiam apud Deum, quia concedit immunitatem a culpa, quod longe majus est.

12. Atque hinc tandem intelligitur quod superiori capite dicebamus, legem permittentem semper includere præceptum obligans aliquem, et aliquo modo. Nam licet non obliget alios, ad quos potissime dirigitur per modum imperii: ut in illo exemplo, capite *Qui partem,*

verbum illud *præcipimus clericum fieri*, non obligat mutilatum, ut clericus fiat, sed respectu illius est permissio concessiva (ut sic dicam): obligat tamen Prælatum, ne ob eam causam illum repellat. Item in exemplo Isidori obligat illa lex ad dandum præmium viro forti petenti, quando secundum legem petit, et nihil est quod rationabiliter impediatur. Quando vero permissio est alicujus mali, obligat judicem ne propter illud puniat, quia hoc prohibet talis lex, et sic de aliis. Atque ita sufficienter est declaratus hic effectus secundum se: quid autem secundum D. Thomam dicendum sit, in puncto secundo dicam.

13. *Quomodo punitio sit effectus legis. — Differentia legis naturalis et positivæ quoad effectum puniendi.* — Quarta objectio erat de punitioe, quia non videtur esse effectus legis. Ad quod breviter dico aliud esse loqui de dignitate seu reatu pœnæ; aliud de actuali inflictione pœnæ, et utroque modo potest dici pœna effectus legis, licet diversis considerationibus et rationibus: nam lex, imponendo necessitatem virtutis seu honestatis, consequenter facit ut transgressor legis sit dignus pœna saltem apud Deum, quia suam obligationem lege impositam non observat. Quod locum habet tam in lege naturali quam in positiva, divina, vel humana, quia supposita lege actus est inordinatus, et illa dignitas pœnæ intrinsece sequitur ex malitia actus, etiamsi malitia fortasse fuerit ex occasione legis positivæ. Est tamen differentia in hoc inter legem naturalem et positivam; quod lex naturalis, licet faciat vel ostendat actum esse malum, tamen ut est mere naturalis non taxat modum vel quantitatem pœnæ: nulla enim ratione intelligi potest hoc fieri sine decreto alicujus liberæ voluntatis. Quia licet peccatum ex natura sua mereatur fortasse pœnam tantæ gravitatis vel durationis, tamen quod sit in hac specie mali vel supplicii, vel quod sit in tali gradu intentionis, in tali loco et tempore, ex libera aliqua administratione, et providentia pendet: unde taxatio pœnæ isto modo, aut fit per legem æternam Dei, maxime quoad pœnam vitæ futuræ, aut fit per legem positivam, quoad pœnas quæ in hac vita et in humano foro imponuntur. Et olim quidem per legem divinam positivam scriptam fuerunt multæ pœnæ hujus vitæ pro variis delictis præscriptæ: in lege autem gratiæ nullæ sunt pœnæ inflictæ pro hac vita jure divino, ut in materia de censuris et irregularitate ostendimus. Hujusmodi ergo pœnæ vitæ præsentis per humanas leges civi-

les vel canonicas designantur, et eo ipso quod pœna est per legem designata, transgressor legis fit reus et debitor talis pœnæ, et hoc modo dicitur talis pœna effectus legis.

14. *Objectio. — Solutio.* — At vero ipsa actualis inflictio pœnæ aliquando fit etiam immediate per ipsam legem, ut quando lex ipsa secum affert executionem per se ipsam, ut contingit in legibus imponentibus censuras, irregularitates, aut alias inhabilitates ipso facto, quod etiam non facit lex, nisi imponendo obligationem ab aliquo actu abstinendi, vel aliquid agendi, ut de censuris alibi diximus, et de lege pœnali infra dicitur. Aliquando vero, et ordinarie solum infligitur pœna per legem mediate et remote, quatenus in virtute legis aliquis movetur, vel obligatur ad infligendam pœnam: unde, licet hoc modo judex, verbi gratia, sit propinqua causa pœnæ, vel potius minister qui ex imperio ejus movetur; nihilominus quia lex est quasi primum movens judicem, ideo talis pœna dicitur effectus legis. Dices: ergo omnis actus præceptus per legem, vel ommissio actus prohibiti dici poterit effectus legis, quod non videtur verum; nam effectus legis est præcipere, non facere. Respondeo concedendo sequelam cum proportione: nam, ut capite sequenti dicam, effectus legis est facere homines bonos: unde duplex distingui potest effectus legis, unus, qui immediate fit ab ipsa, et hoc est præcipere, vel prohibere; alius mediatus, qui est bene operari, vel mala vitare. Et in hoc fere idem est de effectu punitiois, licet interdum ipsa executio pœnæ fiat per ipsam legem, ut dictum est.

15. *Objectio. — Solutio.* — Dices: ergo etiam peccatum poterit dici effectus legis permittentis, quia licet illa lex immediate solum concedat permissionem, vel præcipiat impunitatem, tamen ex illa tandem sequitur executio peccati permissi. Respondeo, negando sequelam: est enim longe diversa ratio, quia lex permittens justa est (ut supponimus); non est ergo causa peccati, quia neque illud inducit positive, ut constat, neque illud intendit, sed impedire majora mala: neque etiam indirecte est causa illius, quia non tenetur illud prohibere, aut punire; quare nec præbet activam occasionem illius, sed solum permittit scandalum passivum. Longe vero aliud est de lege prohibente malum et præcipiente bonum: nam utraque per se id intendit, et ad id inducit, quantum potest: imo etiam est diversa ratio de lege puniente, quia licet absolute non

intendat malum pœnæ, nihilominus ex suppositione culpæ intendit et præcipit pœnam, et interdum facit illam, ut dixi.

16. *Quinam sint effectus a lege intenti, et qui accessorii.* — Atque ex his satis declarati manent dicti quatuor effectus, et modus quo efficiuntur a lege, vel immediate quoad obligationem, prohibitionem, aut concessionem, vel mediate quoad executionem, seu punitioem. Constat etiam distinctio, et quasi ordo illorum effectuum inter se: nam primi duo effectus, qui sunt præcipere et prohibere, sunt primario ac per se intenti, et quodammodo pertinent ad substantiam legis, et in hoc distinguuntur ab aliis duobus, qui sunt veluti accessorii, et adjuncti ad juvandam legem, ut facilius vel efficacius priores effectus consequatur. Inter se autem distinguuntur duo primi effectus, tanquam affirmatio et negatio, ut declaratum est, et fere similem oppositionem habent inter se permissio et punitio; nam prior concedit impunitatem, vel etiam favorem; posterior vero e contrario se habet, ut constat.

CAPUT XVI.

UTRUM OMNES LEGES PRÆDICTOS EFFECTUS EFFICIENT, PRÆSERTIM PECCATI PERMISSIONEM.

1. *Duplex usurpatio nominis lex.* — Ad hoc explicandum notari potest legis nomen interdum sumi ut collectivum, ad significandum totum aliquem ordinem, seu statum legum: sic enim lex naturalis dicitur tota collectio præceptorum naturalium; lex scripta, vel lex gratiæ, significat totum jus divinum positivum antiquum vel novum; et sic etiam potest accipi lex civilis et canonica cum proportionem; quamvis in communi usu loquendi illa collectio magis significari soleat nomine juris civilis vel canonici, quam nomine singulari legis. Alio ergo modo lex est determinatum nomen significans indefinite singulas particulares leges.

2. *Non omnes effectus legis singulis conveniunt.* — Loquendo itaque de lege hoc posteriori modo, et magis proprio, certum est non omnes illos effectus convenire singulis legibus, cum aliqui illorum inter se habeant oppositionem. Itaque imprimis lex prohibens non est præcipiens, nec e converso: nam, ut dixi, illi duo effectus distinguunt quasi duas species præceptorum habentium inter se oppositionem quasi contradictoriam ex parte materiæ. Nec